

Sygn. akt I BP 8/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lipca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)
SSN Jolanta Frańczak (sprawozdawca)
SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z powództwa J.B.
przeciwko Syndykowi masy upadłości Drukarni [...] Spółki Akcyjnej w upadłości
likwidacyjnej w [...]
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 lipca 2017 r.,
skargi powódki o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku
Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...]
z dnia 15 maja 2014 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w [...] wyrokiem z dnia 14 sierpnia 2013 r. oddalił
powództwo J. B. przeciwko Syndykowi masy upadłości Drukarni [...] S.A. w
upadłości likwidacyjnej w [...] o odszkodowanie za niezgodne z prawem

wypowiedzenie umowy o pracę i nie obciążył powódki kosztami zastępstwa procesowego.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka była zatrudniona w Drukarni [...] S.A. w [...] na stanowisku introligatora od dnia 1 września 1973 r. W dniu 7 sierpnia 2012 r. Sąd Rejonowy w [...] ogłosił upadłość likwidacyjną Drukarni [...] S.A. w [...]. Pismem z dnia 17 sierpnia 2012 r., doręczonym w dniu 28 sierpnia 2012 r., Syndyk masy upadłości wypowiedział powódce umowę o pracę z zachowaniem skróconego okresu wypowiedzenia, wskazując jako przyczynę ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika. W dacie ogłoszenia upadłości w Drukarni [...] S.A. w [...] było zatrudnionych 68 pracowników. W sierpniu wypowiedzenie umowy o pracę otrzymało 61 pracowników, a we wrześniu 5 pracowników.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd Rejonowy uznał, że powództwo jest nieuzasadnione. Poza sporem pozostawało, że przyczyną wypowiedzenia umowy o pracę była upadłość likwidacyjna, a postępowanie upadłościowe stosownie do przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 233 ze zm.), w przypadku ogłoszenia upadłości likwidacyjnej ma za zadanie możliwie szybkie zakończenie działalności prowadzonej przez dłużnika. Decyzje syndyka podlegają kontroli przez sędziego komisarza oraz radę wierzycieli, a prowadzenie przedsiębiorstwa dłużnika przez syndyka nie powinno trwać dłużej niż 3 miesiące od dnia ogłoszenia upadłości. Ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1474, dalej jako ustawa o zwolnieniach grupowych lub ustawa), która ma zastosowanie do zwolnień grupowych, gdy pracodawca zatrudnia co najmniej 20 pracowników, w art. 7 stanowi, że przy rozwiązywaniu z pracownikami stosunków pracy w ramach grupowego zwolnienia z powodu ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy stosuje się przepisy art. 41¹ § 1, art. 177 § 4 i 5, art. 186⁸ i art. 196 pkt 2 Kodeksu pracy, a także odrębne przepisy regulujące rozwiązywanie z pracownikami stosunków pracy z takiego powodu. Przepis ten wyłącza zatem stosowanie trybu postępowania, o którym mowa w art. 2-4 i art. 6 ustawy o zwolnieniach grupowych w razie wystąpienia przesłanek do przeprowadzenia zwolnień grupowych. Sąd

Rejonowy stwierdził, że tryb postępowania obowiązujący pracodawcę przy zwolnieniach grupowych stoi w sprzeczności z celami i zasadami prowadzenia postępowania upadłościowego bowiem zmuszałby syndyka do prowadzenia przedsiębiorstwa upadłego przez okres przekraczający 3 miesiące i generowałby dodatkowe koszty obciążające masę upadłości. Również art. 36¹ k.p. przewiduje - przez skrócenie okresu wypowiedzenia - możliwość przyspieszenia procedury zwalniania pracowników w razie ogłoszenia upadłości. Stąd bezprzedmiotowe byłyby w przypadku ogłoszenia upadłości likwidacyjnej procedury mające na celu uzgodnienie takich kwestii jak: uniknięcie lub zmniejszenie rozmiaru grupowego zwolnienia, możliwość uzyskania przekwalifikowania zawodowego, *etc.*

Powyższy wyrok zaskarżyła apelacją powódka, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię, a w konsekwencji niezastosowanie art. 1 ust. 1 w związku z art. 2-4 oraz art. 6 ustawy o zwolnieniach grupowych przez przyjęcie, że przepisów art. 2-4 oraz art. 6 nie stosuje się, jeśli przyczyną zwolnień grupowych jest upadłość obejmująca likwidację majątku upadłego; niezastosowanie art. 45 § 1 k.p. mimo naruszenia art. 2-4 oraz art. 6 ustawy o zwolnieniach grupowych oraz brak w ustaleniach faktycznych okoliczności niespornych, tj. działania u pracodawcy reprezentatywnej organizacji związkowej oraz braku realizacji konsultacyjnego – negocjacyjnego trybu zwolnień grupowych.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 15 maja 2014 r. oddalił apelację.

W motywach orzeczenia Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności podniósł, że w całości podziela argumentację Sądu pierwszej instancji w zakresie wykładni art. 2-4 oraz art. 6 ustawy o zwolnieniach grupowych, z której wynika, iż zastosowanie tych przepisów do zwolnień grupowych w toku postępowania upadłościowego byłoby zaprzeczeniem jego celu i powodowałoby znaczne koszty, co z kolei miałyby realne przełożenie na stan masy upadłości i kwestie zaspokojenia pozostałych grup wierzycieli. W ocenie Sądu Okręgowego, art. 7 ustawy o zwolnieniach grupowych, a także art. 41¹ § 1 k.p., do treści którego odwołuje się ten przepis ustawy, wyłączają ochronę pracowników w razie ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika. Skoro Syndyk masy

upadłości Drukarni [...] S.A. w [...] zaprzestał prowadzenia działalności gospodarczej, a jego celem była wyłącznie likwidacja masy upadłości, to bezzasadne byłoby zawieranie porozumienia i konsultowanie ze związkami zawodowymi kwestii, o których mowa w art. 2 ustawy o zwolnieniach grupowych. Sumując powyższe, Sąd Okręgowy uznał, że nie doszło do naruszenia przez Syndyka masy upadłości przepisów o wypowiedaniu umów o pracę i tym samym oddalił apelację powódki jako bezzasadną.

Wyrok Sądu Okręgowego powódka zaskarżyła w całości skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Skargę oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego, a mianowicie:

1) art. 2 i 3 ustawy o zwolnieniach grupowych przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że przy wypowiedaniu umów o pracę Syndyk masy upadłości wykonujący obowiązki upadłego nie stosuje procedury zwolnień grupowych normowanych przez art. 2 i 3 ustawy o zwolnieniach grupowych, mimo że w chwili dokonywania wypowiedzeń umów o pracę zatrudniał ponad 20 osób, których zwolnienie przypadło w okresie niespełna 30 dni;

2) art. 6 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych przez błędną wykładnię polegającą na błędnym przyjęciu, że Syndyk masy upadłości wykonujący obowiązki upadłego nie jest obligowany do zastosowania wymogu zawartego w tym artykule przed wypowiedzeniem pracownikowi stosunku pracy oraz przez błędne przyjęcie, iż niezawarcie porozumienia, o którym mowa w art. 3 ustawy nie stanowi naruszenia przepisów o wypowiedaniu umów o pracę;

3) art. 45 § 1 k.p. przez jego niezastosowanie w wyniku dokonania przez Sąd Okręgowy błędnej wykładni art. 2, art. 3 i art. 6 ustawy o zwolnieniach grupowych;

4) art. 47¹ k.p. przez jego niezastosowanie, czego skutkiem było powstanie szkody u powódki.

W oparciu o powyższe powódka wniosła o stwierdzenie, że wyrok Sądu Okręgowego w [...] z dnia 15 maja 2014 r., jest niezgodny z prawem, a mianowicie z art. 2, art. 3 i art. 6 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych stanowiącymi, że przy wypowiedaniu pracownikom stosunków pracy z przyczyn ich nie dotyczących, również w przypadku upadłości ze skutkiem likwidacji, jeśli rozwiązywanie tych umów w okresie niespełna 30 dni obejmuje liczbę powyżej 20 pracowników,

obligatoryjnie należy zastosować wynikającą z wymienionych przepisów procedurę, to jest przed dokonaniem wypowiedzeń umów o pracę zawrzeć uprzednio ze związkami zawodowymi stosowne porozumienie, bądź w razie jego niezawarcia wydać regulamin zwolnień oraz z art. 45 § 1 k.p. i art. 47¹ k.p. stanowiącymi, że jeśli wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony narusza przepisy o wypowiedzaniu tych umów, sąd pracy stosownie do żądania pracownika orzeka o odszkodowaniu przysługującemu w wysokości nie niższej od wynagrodzenia za okres wypowiedzenia. Skarżąca wskazała, że szkoda, którą poniosła wskutek dokonania przez Sąd Okręgowy błędnej wykładni art. 2, art. 3 i art. 6 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych polega na nieuzyskaniu odszkodowania, które powinna otrzymać za niezastosowanie przez Syndyka masy upadłości powyższych przepisów przy wypowiedzaniu umowy o pracę. Takie odszkodowanie otrzymała pracownica będąca w tożsamej sytuacji jak skarżąca na mocy wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 31 października 2013 r.

W odpowiedzi na skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 15 maja 2014 r., pozwany wniósł o uznanie braku podstaw do stwierdzenia, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem i oddalenie skargi w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku przysługuje od wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Postępowanie wszczynane skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia ma na celu wykazanie, że orzeczenie poddane raz kontroli jurysdykcyjnej jest mimo to niezgodne z prawem. Znaczenie pojęcia „niezgodność z prawem” nie zostało dookreślone w art. 424⁴ oraz art. 424⁵ § 1 pkt 2 i 3 k.p.c., z których wynika tylko tyle, że niezgodność, o której mowa, może być zarówno skutkiem naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, jak i

naruszenia przepisów postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2016 r., II BU 7/15, LEX nr 2056861). Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że niezgodne z prawem w ujęciu art. 424⁴ k.p.c., a przez to pociągające za sobą obowiązek naprawienia przez Skarb Państwa wyrządzonej szkody, uważa się orzeczenie krzywdzące stronę przez rozstrzygnięcie sprzeczne z rozumianym jednoznacznie przepisem prawa regulującym określone uprawnienie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 grudnia 2005 r., II BP 3/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 323; z dnia 18 stycznia 2006 r., II BP 1/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 351; z dnia 10 maja 2006 r., III BP 2/06, OSNP 2007 nr 9-10, poz. 127; z dnia 18 maja 2007 r., I BU 13/06, OSNP 2008 nr 13-14, poz. 201) lub orzeczenie wydane w następstwie oczywistych błędów sądu, spowodowanych rażącym naruszeniem zasad wykładni lub stosowania prawa, co można stwierdzić na „pierwszy rzut oka” bez wnikania w szczegóły sprawy i bez potrzeby prowadzenia głębszej analizy prawniczej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007 nr 1, poz. 17; z dnia 10 maja 2006 r., III BP 2/06, OSNP 2007 nr 9-10, poz. 127; z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC 2007 nr 2, poz. 35; z dnia 5 października 2006 r., I BP 10/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 274; z dnia 4 stycznia 2007 r., V CNP 132/06, OSNC 2007 nr 11, poz. 174; z dnia 23 września 2014 r., II BP 18/13, LEX nr 1537556, a także orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego: wyrok z dnia 27 września 2012 r., SK 4/11, OTK-A 2012 nr 8, poz. 97 oraz postanowienie z dnia 26 listopada 2012 r., SK 6/11, OTK-A 2012 nr 10, poz. 130). Nie jest niezgodne z prawem orzeczenie oparte na wyborze jednej z możliwych interpretacji przepisów prawa, w szczególności gdy są to przepisy nowe, niejasne, rzadko stosowane, nieskonfrontowane z realiami i potrzebami życia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 czerwca 2007 r., II BP 16/05, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 215; z dnia 9 lutego 2007 r., I BP 15/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 92; z dnia 21 marca 2006 r., V CNP 68/05, niepublikowany; z dnia 8 marca 2003 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z dnia 12 września 1991 r., III ARN 32/91, PKG 1992 nr 2-3, s. 59). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się również, że nie jest niezgodny z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. prawomocny wyrok sądu oparty na wykładni przyjmowanej w momencie jego wydania przez Sąd Najwyższy, choćby w późniejszej uchwale

składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego ustalono odmienną interpretację przepisów (por. wyrok z dnia 13 grudnia 2007 r., I BP 36/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 36). W tym kontekście podkreśla się, że skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku nie można utożsamiać ze skargą kasacyjną, gdyż o ile ta ostatnia wynika z zarzutu naruszenia prawa, to pierwsza wymaga oceny, że kwestionowany wyrok jest niezgodny z prawem w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II BP 7/13, LEX nr 1415498 i powołane w nim orzecznictwo).

Z tych względów definicja bezprawności dotycząca art. 424¹ § 1 k.p.c. jest nieco odmienna od tego ogólnego pojęcia funkcjonującego na gruncie prawa materialnego i procesowego. Nie może bowiem umknąć z pola widzenia, że obowiązujące, respektowane powszechnie prawo zostaje ukształtowane w wyniku wykładni. Jest to proces użyteczny, funkcjonujący w warunkach konfrontacji i poglądów i wżenia argumentów. Tak kształtuje się też orzecznictwo sądowe, mające umocowanie w niezawisłości sędziowskiej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2006 r., I BP 12/06, OSNP 2008 nr 1-2, poz. 3 oraz z dnia 24 lipca 2006 r., I BP 1/06, OSNP 2007 nr 15 -16, poz. 216). Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06 (OSNC 2007 nr 2, poz. 35 z glosą Ł. Kozłowskiego, Przegląd Sądowy 2008 nr 7-8, s. 184-192) uwypuklił, „że mimo braku wyraźnych podstaw normatywnych, niezgodność z prawem rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, tylko bowiem w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności. Sędzia, poruszający się na obszarze przyznanej mu swobody i nieprzekraczający jej granic, pozostający w zgodzie z własnym sumieniem, jak też prawidłowo dobierający standardy orzeczenia, działa w ramach porządku prawnego nawet wtedy, gdy wydane przez niego orzeczenie - ocenione *a posteriori* - jest „obiektywnie niezgodne z prawem”. Traktowanie jako niezgodnego z prawem w rozumieniu art. 424⁴ k.p.c. każdego orzeczenia sądowego ocenionego jako wadliwe niesie zagrożenie dla porządku prawnego, stabilności obrotu prawnego, swobody sądu w stosowaniu prawa. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 grudnia 2001 r., SK 18/00 (OTK-A 2001 nr 8, poz. 256) wskazał, że stan prawny wynikający z wykładni art. 77 ust. 1

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej nie może być interpretowany jako stworzenie podstawy prawnej do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych w odniesieniu do każdego wadliwego orzeczenia sądowego.

Sumując powyższe rozważania stwierdzić należy, że skarżąca nie wykazała tak rozumianego naruszenia przez Sąd Okręgowy przy ferowaniu zaskarżonego wyroku prawa materialnego w zakresie wykładni art. 2, art. 3 i art. 6 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych w związku z art. 45 § 1 k.p. i art. 47¹ k.p. O tym, że wykładnia powyższych przepisów nie jest rozumiana jednoznacznie wskazuje rozbieżność w orzecznictwie Sądu Okręgowego bowiem w tym samym stanie faktycznym i prawnym Sąd ten dokonał odmiennej wykładni art. 2, art. 3 i art. 6 ust. 1 w związku z art. 7 ustawy o zwolnieniach grupowych w wyrokach z dnia 31 października 2013 r. oraz z dnia 15 maja 2014 r. Natomiast stanowisko w kwestii obowiązku przestrzegania procedury zwolnień grupowych z uwagi na prowadzone postępowanie upadłościowe likwidacyjne zajął Sąd Najwyższy *expressis verbis* jedynie w wyroku z dnia 25 czerwca 2010 r., II PK 32/10 (LEX nr 611820), przyjmując odmiennie niż Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku, „że celu zawarcia porozumienia (art. 3 ustawy) nie upatruje się wyłącznie w ograniczeniu lub wykluczeniu zwolnień grupowych. Termin 20-dniowy, przewidziany w art. 3 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych na zawarcie porozumienia daje pracownikowi gwarancje, że zapowiedziane przez pracodawcę zwolnienia nie nastąpią od razu a ‘zasłanianie się przez syndyka argumentem finansowym’ nie znajduje racji bytu. A zatem postanowienia art. 6 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych mają charakter semiimperatywny, a pogwałcenie przewidzianych w nim terminów i dokonanie w wcześniejszego wypowiedzenia narusza przepisy o wypowiedzaniu umów o pracę” (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2012 r., II PK 137/ 11, OSNP 2013 nr 1-2, poz. 10 z glosą L. Mitrusa, OSP 2013 nr 11, poz. 114). W realiach rozpoznawanej sprawy Sąd Okręgowy na rzecz poprawności dokonanej wyrokiem objętym skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem wykładni art. 2-4 i art. 6 ustawy o zwolnieniach grupowych odwołał się zaś do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2010 r., I PZP 1/10 (OSNP 2010 nr 17-18, poz. 206), wskazując, że ogłoszenie upadłości likwidacyjnej prowadzącej do likwidacji pracodawcy oraz likwidacja pracodawcy poza postępowaniem upadłościowym są sytuacjami

nadzwyczajnymi, pozwalają bowiem pracodawcy na zwolnienie całej załogi z pominięciem wszelkich standardów ochronnych. Ponadto Sąd Okręgowy nawiązując do argumentacji zawartej w cytowanej powyżej uchwale Sądu Najwyższego podkreślił, że w sytuacji, gdy syndyk masy upadłości nie prowadzi działalności gospodarczej, a jego celem jest całkowite zniesienie bytu prawnego pracodawcy bezprzedmiotowe byłoby dochowanie procedury określonej w art. 2-4 ustawy o zwolnieniach grupowych, ponieważ prowadziłoby do przedłużania postępowania upadłościowego, które nie powinno trwać dłużej niż 3 miesiące.

Wobec powyższego wskazana przez skarżącą w skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem zaskarżonego wyroku argumentacja, choć mogłaby być ewentualnie wystarczająca do uwzględnienia skargi kasacyjnej, nie może jednak przesądzać o uznaniu, że zaskarżony wyrok jest równocześnie niezgodny z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. oraz art. 424⁴ k.p.c. Jeszcze raz wypada bowiem podkreślić, z powołaniem się na wcześniej przedstawione poglądy judykatury, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia może być skuteczna tylko wtedy, gdy wskazane w niej naruszenie prawa ma charakter kwalifikowany i elementarny, co można stwierdzić na „pierwszy rzut oka” bez wnikania w szczegóły sprawy, a taka sytuacja nie występuje w rozpoznawanej sprawie.

Z tych względów skarga podlega oddaleniu na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c.